

Forsvarsdepartementet
postmottak@fd.dep.no

03. april 2017
Deres referanse: 2017/370-2/FD II 5/MAMO

Høring – forslag til forskrift om undersøkelser av ulykker og hendelser i Forsvaret

1. Innledning

Norsk Presseforbund (NP) er fellesorganet for norske medier i etiske og redaksjonelt faglige spørsmål. Norsk Redaktørforening (NR) er en landsomfattende sammenslutning av redaktører i alle typer medier. Norsk Journalistlag (NJ) er organisasjonen for redaksjonelle medarbeidere, herunder ledere og frilansere som har journalistikk som yrke.

Vi viser til Forsvarsdepartementets høringsnotat om forslag til forskrift om undersøkelser av ulykker og hendelser i Forsvaret, og vil oppsummere våre hovedpunkter på følgende vis:

- E-tjenesten bør falle innenfor lovens virkeområde. Unntaksbestemmelsene i offentleglova og særbestemmelser om taushetsplikt vil være tilstrekkelige for å verne nasjonale interesser og forsvaret av landet.
- Det bør fremkomme uttrykkelig av forskriften at reglene i offentleglova gjelder på området.
- Det er av samfunnsmessig betydning at undersøkelsesmyndigheten utarbeider en offentlig og ugradert undersøkelsesrapport. Offentlighet må inntre i tråd med de alminnelige reglene i offentleglova § 4 annet ledd.

2. Lovens virkeområde

Presseorganisasjonene går imot forslaget om at Etterretningstjenesten skal falle utenfor lovens virkeområde. Vi er enige i at Etterretningstjenesten står i en særstilling hva gjelder deres aktivitet, men de bedriver også ikke-skjermingsverdig virksomhet som etter vår mening må falle innenfor foreslåtte lovgivning.

Når forsvarsundersøkelsesloven definerer «hendelser» som «enhver annen uønsket eller utilsiktet begivenhet», vil E-tjenesten kunne hemmeligholde uheldige hendelser av nøytral aktivitet, for eksempel drift. Dersom forslaget om digitalt grenseforsvar skulle bli vedtatt, vil tjenesten blant annet kunne unnta fra innsyn informasjon om teknisk vedlikeholdsarbeid av korttidslageret. Med tanke på at etterretningspersonell i henhold til forslaget vil ha tilgang til data i dette lageret i to uker, må det kunne spilles med åpne kort hva gjelder den tekniske driften av en allment kjent base. Åpenhet kan være med på å skape tillit til et overvåkingssystem mange i utgangspunktet ikke ønsker.

Dersom Etterretningstjenesten blir omfattet av den foreslåtte lovgivning, mener vi de viktige hensyn om å verne nasjonale interesser og forsvaret av landet, i tilstrekkelig grad vil være omfattet av offentleglovas unntaksbestemmelser og særbestemmelser om taushetsplikt.

3. Forholdet til offentleglova

Dersom man leser forarbeidene til forsvarsundersøkelsesloven, er det helt klart at offentleglovas innsynsrettigheter vil komme til anvendelse parallelt med reglene om undersøkelsesmyndighetens årlige rapportering, jf. Prop. 150 L (2015-2016) s. 92. Dette kommer imidlertid ikke tydelig frem av selve regelverket på området.

Vi foreslår derfor at det i forskriften blir uttrykkelig slått fast at offentleglovas innsynsrettigheter også kommer til anvendelse. Vi minner i den sammenheng om Sivilombudsmannens uttalelse i sak 2007/345 vedrørende rasulykken i Hanekleivtunnelen, der det heter: «Saken gir videre grunn til å minne om at et viktig formål med reglene om dokumentoffentlighet er at allmennheten skal kunne etterse det offentliges handlemåte – uavhengig av om det er nedsatt en egen undersøkelsesgruppe eller ikke.» Denne lovbestemte innsynsretten er i så måte en rettsikkerhetsgaranti som bør fremgå uttrykkelig av selve regelverket.

4. Offentlig og ugradert undersøkelsesrapport

Det er av samfunnsmessig betydning at det innføres regler om offentlighet rundt ugraderte undersøkelsesrapporter. Dette er forhold av allmennviktig betydning der en åpen avklaring er pedagogisk viktig for fellesskapet. Borgerne har behov for å gjøre seg kjent med årsaksfaktorer og hendelsesforløp ved ulykker. Et ferskt eksempel på dette er Aftenpostens sak publisert 1. april i år, med tittelen «En panservogn ute av kontroll tok livet av sønnen. Nå ber moren Forsvaret ta lærdom av ulykken.»

Etter vår mening gis et alt for diffust tidspunkt for når rapporten skal offentliggjøres. Forslaget om «så raskt som mulig etter ulykken og hendelsen», vil være for skjønnsmessig - avhengig av hvem det er som tolker bestemmelsen. Vi mener det alminnelige prinsipp i offentliglova § 4 annet ledd annen og tredje setning også bør gjelde her. Det vil si at rapporten blir offentlig når den er sendt ut, eller, dersom ikke det skjer, når rapporten er ferdigstilt.

Med vennlig hilsen

Norsk Presseforbund

Nils E. Øy
spesialrådgiver

Norsk Journalistlag

Ina Lindahl Nyrud
advokat

Norsk Redaktørforening

Arne Jensen
generalsekretær